

Жовковська Тетяна

д.е.н.,

директор

ВСП «Чортківський фаховий коледж економіки та підприємництва ЗУНУ»,
Західноукраїнський національний університет

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ: РЕФЛЕКСИВНИЙ ПІДХІД

Однією з основних ознак сучасного розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації, які справляють суттєвий вплив на систему міжнародних економічних відносин, трансформують напрями і визначають тенденції розвитку національних економік, становленні глобального інформаційного простору, перетворенні знання в основний елемент суспільного багатства, виході бізнесу за національні кордони через формування ТНК, впровадженні і домінуванні в повсякденній практиці міжнародних відносин і внутрішньополітичного життя народів принципово нових і універсальних ліберально-демократичних цінностей.

На рівні галузі глобалізація визначається тим, наскільки конкурентоспроможність компанії всередині галузі в даній країні взаємопов'язана з її конкурентоспроможністю в іншій країні. Чим більше глобалізована галузь промисловості, тим більше переваг отримує компанія від внесеної технології, виробничого процесу, фабричної марки. Глобалізовані галузі промисловості мають тенденцію домінувати на кожному ринку одним і тим самим набором глобальних компаній, які координують між собою стратегічні дії в усіх країнах своєї активності.

На даний час теорія управління розвитком підприємства налічує декілька класичних підходів, положення яких в поєднанні з реаліями практики господарської діяльності промислових підприємств стали основою для виникнення нових, які з часом також стали вважатися класичними. До нових підходів управління розвитком мікросистемами слід віднести рефлексивний.

Передумовами виникнення рефлексивного управління як самостійного підходу називають прихід так званої «нової економіки» або «економіки знань», якій властиві такі тенденції:

1. Швидкість у виникненні нових видів технологій.
2. Швидкість змін, що відбуваються в глобальних світових процесах та необхідності надавати адекватну реакцію на ці зміни.
3. Зсув типу взаємовідносин між контрагентами з типу «виграш-програш» до типу «виграш - виграш» та ін.

З цієї позиції розширюється поняття управління від ключового як «вплив на фактори та умови» до «пізнання ситуації і прийняття рішення для впливу на ситуацію на основі її модельного уявлення». Вплив реальної ситуації на мислення і поведінку учасників, і впливу їх мислення і поведінки на розвиток ситуації, учасниками якої вони є, в науці має назву як рефлексивний процес. Подання взаємодії, в якому як ситуація, так і мислення інтерпретаторів ситуації є залежними змінними, і когнітивна і впливаюча функції взаємодіють одна з одною, відноситься до категорії рефлексивного управління [3].

В основі рефлексивного управління лежать маніпулятивні впливи, які Лефевр характеризував наступним чином: «рефлексивне управління – це інформаційний вплив на об'єкти для опису яких необхідно вживати такі поняття, як свідомість і воля. Об'єктами такого роду є окремі люди, і об'єднання людей: сім'я, група, країна, нація, суспільство, цивілізація. Термін «рефлексивне управління» може розумітися в двох сенсах. По-перше, як мистецтво маніпуляції людьми і об'єднаннями людей. По-друге, як специфічний метод соціального контролю» [1].

В умовах стрімких трансформацій сучасності, саме інформація набуває визначного характеру в глобальній економічній системі, перетворюючись у головний капітал. З одного боку, інформація є об'єктом управління, по відношенню до якого застосовують загальновідомі складові управління – планування, мотивацію, контроль, регулювання ті ін. З іншого боку, інформація є потужним інструментом управління, за допомогою якого економічні суб'єкти цілеспрямовано впливають на усі

контактні аудиторії – споживачів, партнерів, суспільну думку, тощо. Своєчасна та «потрібна» інформація інтегрує поведінку суспільства та виступає важелем прийняття рішень економічних суб'єктів. Особливу значимість інформації надають її специфічні властивості – можливість одночасного використання багатьма суб'єктами, а також довгострокового та багаторазового споживання. Саме ці притаманні властивості інформації можуть виступати «спусковим механізмом» активізації певних шаблонів поведінки економічних суб'єктів, зокрема рефлексивних механізмів прийняття рішень.

Сучасна економічна думка знаходиться у фазі об'єднання методологічного апарату неокласичної школи, фундаментальних теорій, концептуальних розробок інституційної економічної теорії і психологічних досліджень в області соціальної поведінки. Тому існує проблема асиметрії інформації, коли взаємодіючі економічні суб'єкти володіють різною за повнотою інформацією про предмет взаємодії. Така ситуація априорі ставить суб'єкта, що володіє повною інформацією, у вигідніше становище і дає йому можливість маніпулювати опонентом. Поведінка суб'єктів зовнішнього середовища, які піддалися рефлексивним впливам, виявляється більш прогнозованою, їх дії більшою мірою сприяють формуванню конкурентних переваг підприємства, що організувало такі дії, і, отже, позитивно відбиваються на його конкурентоспроможності. Причому слід зауважити, що організація подібного роду рефлексивного управління суб'єктами зовнішнього середовища є набагато менш витратним заходом, ніж, скажімо, модернізація виробництва і реструктуризація підприємства.

На сьогоднішній день інформаційний підхід як метод аналізу, стає розповсюдженим міждисциплінарним інструментом дослідження управління розвитком підприємства. Його застосування дозволяє побачити багато звичних і добре знайомих процесів і явищ в абсолютно новому світлі, розкрити їх інформаційну сутність, яка в багатьох випадках і є головною причиною того чи іншого розвитку цих процесів.

Інформаційний простір в сучасних умовах глобальної економічної системи має провідну роль: як система цінностей, стереотипів поведінки, ідей та інших аспектів життя людства. У період формування індустріального суспільства, масового виробництва і «держави загального добробуту» за Гелбрейтом [2], відбувалось активне формування цих стереотипів, які, починаючи з «престижності споживання», стимулювали бурхливе зростання виробництва і розширення ринків на всі види товарів, особливо товарів тривалого користування. Тому істотно зростала й роль психологічних досліджень в економіці, що сформувало новий напрямок економічного знання – «поведінкову економіку», одним з основних методів дослідження якої є рефлексивний підхід. Отже, для маніпуляції вибору дій господарських суб'єктів вкрай необхідно робити вибір на основі різноманітної (в тому числі не достовірної) інформації, розширенню інформаційного поля за допомогою рефлексивних моделей усвідомлення.

Список використаних джерел

1. Лефевр В.А. Конфликтующие структуры. Москва : Высшая школа, 1967.
2. Гэлбрейт Дж. Новое индустриальное общество: Пер. с англ. / Под ред. Н. Н. Иноземцева. М.: Прогресс, 1969.
3. Корох А.А. Рефлексивное управление: концепции, подходы и область применения. Научные записки: управление. 2009.